

Gorputz izenak

Lan honetan gorputzeko parte guztien izenak batzen dira, Bermeon esaten dan moduz. Hemen biltzen diren hitz asko arruntak edo hitz sastarrak kontsideratzen dira; alan eta guztiz ere, uste dugu honek hitz guztiok gure hizkuntzako zati inportante bat direla, horregatik, euskaraz eta gaztelaniaz, erabiltzen diren berba guztiekin zerrenda bat egin dugu.

Izen batzuren alboan, esangura hobeto ulertzeko, hitz zientifikoa ipini dugu, parenthesis artean; berba honek ezagunak izanarren batzuentzako ez dira esaten.

Hitz guztien transkizioa, euskaraz nahiz gaztelaniaz, forma mugatuan egiten dira, hizketan holaxe erabiltzen diralako.

Gizonaren gorputzari, osoan, *gorputxé / el cuerpo* esaten zaio. Bere barruan dagon ispirituari, *arimié / el alma*.

BURUÉ. LA CABEZA

Kalabérie . Karabélie . La carabéla . La calabéra;

Arpijjé . Arpeijjé . La cara;

Bekókijje . La frente;

Céjak . Las cejas;

betúlek . pestáñek . Las pestañas;

Begijjek . Los ojos:

Kanikie: animalien begietan holan esaten zaio kristalinoari. Pertsonen artean, antza denez, betsein (pupila) edo betsein-iris seinalatzen du.

Párpaduek . Los parpados;

Pestáñiek . Pestáñek . Las pestañas;

Papúek . Los papos (pomulos/masailalboak);

Surré . La nariz:

Surreko sillúek . Los agujeros de la nariz;

ANTÓN ERKOREKA

Aué . Agué . La boca:

Agíñek . Los dientes:

Agin-pálak . Las palas;

kolmilluek . Los colmillos;

Matraill-ágiñek . Las muelas;

Juisijjoko agíñek . Las muelas del juicio;

Miñé . La lengua;

Kampaníllie . La campanilla;

Angíñek . Las anginas . Las amídalas . Las amígdalas;

serué . El paladar;

Espának . Los labios;

Mustúrrek . Los morros;

Ókotxa . El menton;

Belárrijjek . Las orejas:

Arrakala lékue (lobulo de la oreja/gaingaila): Arrakala belarritako bat da.

Belárrijjeko sillué . El agujero de la oreja;

SAMIÉ. EL CUELLO

Samié . Kóllue . el cuello . La garganta;

kokotá . La nuca;

papadié . La papada;

Bósiue . El bosio . El bocio;

Okerreko samié . Béste samié (traquea/trakea);

(EL TRONCO)

Paparrá;

Bularrá . El pecho;

Bulárrak . Los pechos;

Titíjjek . Las tetas (pezones/ditiburuak);

Gizon gazteak, trauskilki, bularrak, bere antzeko gauzekin alderazten dute, adibidez fruitu batzuk: *Melokotóiek . Limóiek . Las peras . etab.*

Saiéskjijek . Kostíllek . Las costillas;

GORPUTZ IZENAK

Albué . *El costado*;
Arkópie: alboa, saihetspean;
Tripié . *Estomángue* . *La tripa* (el vientre);
Bijos kollárie . *La boca del estomago*;
Tripeko sillé . *Sillé* . *El ombrigo* (sic);
Garrijé . *La cintura*;
Beso áspijje . *Sobákue* . *El sobaco*;
Lepué . *La espalda*;
Kolkué . *El colco*: arropa eta gorputz bitartea.
JJibue . *La jiba* . *La joroba*;
Lepoko biskerrá (La columna vertebral/bizkarrezur)
Eperdijé . *Pópie* . *El culo* (region glutea);
Pópako sillué . *Eperdijeko sillué* . *Ūskijje* . *El aujero del culo* (Ano/uzki);

(GENITALES/ERNALTZEAK)

Kanpoko ernaltze organoari jeneralean, asko ez erabiliarren, *partiek/las partes* esaten diote.

Zakilen sinonimoak:

Sosué: gehiago zabaldute dagoena haur eta gizonen artean.

Kikillé: mutilen artean bakarrik.

Txitxilíñue . *Txitxilíñotxue*: amak umieri.

Txorijé: Antza denez, kanpoko ernaltzeak orokorrez aipatzen du.

Esate baterako zirrikitua zabalik dakoerien haur batek, esaten zaio: *Txorijé eskapa-ko-jjatxú!*

Txitxárrue eta beste hitz konparatiboak.

El soso: nagusiak erabiltzen dute.

La picha . *El pito* etab.: Gizon gazteak bakarrik erabiltzen dute honek hitz sastarrok.

El nabo . *El puerro* eta antzeko beste berba batzuk.

Barrabilen sinonimoak:

Bóluek: ohiturazkoena.

Arrótxak . *Pótruek*: gizonen artean bakarrik. Arruntak dira.

Amar erriélak . *Amar errílak*: emakumeen artean.

Los cojones . *Los huevos* . *Los bolos* . etab.

ANTÓN ERKOREKA

Próstatie . La prostata;

Aluen sinonimoak:

Alué: Gehiago zabaldua dagoena. Esaldi batzutan ere erabiltzen da, adibidez: *Aluéles sará* edo *Alín antxekue sará* emakume trankil eta baretsu bateri esateko.

Langaníkie: Andre zaharrena eta euren artean.

Afañanie: Andra nagusi artean.

Motxónie: Neskatoena eta bere artean.

Potxólie: Neskatoena ere.

Palómie: pixka bat kurtsi da.

Maripósie: Hau ere kurtsi kontsideratzen da.

Tortólie: Berba ez-moral bat da. Gizonak ere erabiltzen dute.

Sartená: Hitz sastarra ere.

Potórrue: Arrunta eta goikoalegez gizonak erabiltzen dute. Herrian ezizen bi daude hitz hauekin.

El coño . El chocho . El potorro . La tortola etab.: Gizon gazteak erabiltzen dute hitz sastar hauek.

Ez dut bildu, euskaraz, bagina esateko hitzik, baina eskualde batzuetan *Eskutútue* esaten zaio. Berba hori, uste dot, Bermeon ere ezaguna izango dela ze hitz bat dago, *Tútue*, gauza oso hestua seinalateko. Adibidez jertse hestu bateri «*Tútules dakosu*» esaten zaio.

Matrisé . La matris . La matriz (utero/umontzi): Antza denez, hitz honek barruko ernaltze organo guztiak hartzen ditu. Gaztelaniazko *placenta*, *selauné* esaten da. Beste hitz bat, *Imetókijje*, ez dakit umontzi ala sekundinak seinalaten duen.

Obáijjuek . Los ovarios;

(VISCERAS/ERRAIK)

Garáunek . Los sesos;

Birikijjek . Pulmóiek . Los pulmones;

Bijjotxá . El corazon;

Gibelá . El higado;

Biéstune . Bisikulie . La bisicula . La vesicula;

Animalien biestunari, *benénue* esaten zaio.

Arié . El bazo;

GORPUTZ IZENAK

Guntxúrrunek . Los riñones;
Tripié . Estomángue . La tripa . El estomago;
Hegazkien errotari, *errotié* esaten zaio. Lebatzaren urdailari, *ampúrrek*.
Estíek . Los intestinos (delgado y grueso/mehe eta lodia);
Apéndise . El apendise . El apendice;
Pusíkie . La vejiga;

(EXTREMIDAD SUPERIOR/GOIKO GORPUTZADARRA)

Besué . El brazo;
Ukúndue . El codo;
Eskoko muñékie . Muñékie . La muñeca;
Eskué . La mano;
Ukubillé . El puño;
Esko-barrué . La palma de la mano;
Esko-gánie . (dorso de la mano);
Atxamárrak . los dedos de la mano:
 Atxamar lodijjé . El dedo gordo;
 Erdikó atxamarrá . El dedo de la mitad;
 Atxamar txikijjé . El dedo pequeño;

(EXTREMIDAD INFERIOR/BEKO GORPUTZADARRA)

Istérrak . Ánkak . Las piernas;
Belauné . La rodilla;
Pantorrillie . La pantorrilla;
Orpué . Tobillue . El tobillo;
Kaderié . El pie;
Kaderáspijje . La planta del pie;
Biétxak . Los dedos del pie:
 Bietx lodijjé . El dedo gordo del pie;

(OTRAS PARTES/BESTE PARTE BATZUK)

- Asúrrek* . Los huesos;
Asúrreko uné . Lo de dentro de los huesos (medula ósea);
Juégue . Juego (articulacion);
Arágijjek . Las carnes (musculos);
Sának . Las venas . (vasos sanguíneos: venas y arterias/zain eta arteri hodiak);
Nebíjjuek . Los nervios: Nerbiori, askotan *saná* esaten zaio estructures horrekin ez dutelako diferentziatzen.
Gánglijjuek . Los ganglios;
Koipié . La grasa;
Mintxé . (mucosa);
Asalá . La piel;
Asasálak . Las uñas;
Uliék . Los pelos;
Póruek . Los poros;

(FLUIDOS ORGANICOS/GORPUTZ JARIOAK)

- Odolá* . La sangre;
Putxé . Matérije . El pus;
Txistué . La saliva;
Gorrué . *Lapué* . Un lapo . Un gorro (esputo);
Grokadié . Eructo;
Iserdijjé . El sudor;
Negarrá . Las lagrimas;
Esnié . La leche (materna/amana);
gonbítxuek . *Bomítxuek* . Los vomitos;
Kaká . La caca (las heces);
Uskerrá . Un pedo;
Txisé . El chis (orina);
Bitxé . *Esnié* . La leche: Gizon gazte batzuk erabiltzen dute hitz konparatibo honek hazi edo semen esateko.

GORPUTZ IZENAK

Réglie . La regla. Egun horretan:

Illekukas nau;

Negligas nau;

Goiijek beien dakotes;

Ama negarres dakot;

Amerikanuekas nau;

(SINTOMATOLOGIA)

Osasuné . La salud;

Arnasié . La respiracion;

Geisué . La enfermedad;

Miñé . El dolor;

Infesiñué . La infeccion;

Soltxiñe . Infeccion (localizada);

Kalenturié . Calentura . Fiebre;

Otzikérie . Escalofrio;

Biotzérrie . Ardor de estomago;

Asgúrek . picores;

Emorrágijje . La hemorragia;

Búltue . Anditxué . Bulto (hinchazon);

Arrosiké . Bostezo;

Násta . Contagiar;

Larri: Txarto egotea da. Gaztelaniaz itzulpenik ez du, horregatik *larri* ere esaten da.

(VARIOS/BESTELAKOAK)

Arrá . macho;

Emié . Hembra;

Gisoná . El hombre;

Andrié . La mujer;

Gioneskué . (Masculino);

Andraskué . (Femenino);

ANTÓN ERKOREKA

JJaijótzie . El nacimiento;

Bisijé . Bisimodué . La vida;

Eriótzie . La muerte;

Lo . Dormido;

Ló-lo . Dormido: (haur hitza).

Erdí lotán . Medio dormido;

Ijjesártute . Despierto (estado de vigilia);

Begijjek-pe-sáltata: larregi bizkortute.

Sutunik . De pie;

Makurtute . Doblaro;

JJesarritxe . Sentau;

Belauniko . De rodillas;

Túmbeta . Tumbau:

Burús-gorá . Boca arriba;

Albós . De lado;

Burús-berá . Boca abajo;

Soiñekué: Gorputz gaineko jantziak.

Antón ERKOREKA

Bermeo-Bilbo, 1976